

Lassiter – västernhjalte med många ansikten

Jun 15th, 2016 | Category: 2016-06 juni, Artikel

Av ANDERS N NILSSON

Västernhjälten med namnet Lassiter kom att bli stilbildande som revolverman i och med Zane Greys roman *Riders of the Purple Sage* från 1912. I slutet av 1960-talet dyker Lassiter upp i moderniserad form inspirerad av westernfilmens utveckling och då särskilt de ”spagettwesterns” som Sergio Leone gick i bräschen för. I de böcker om Lassiter som först skrevs i USA och därefter i Tyskland med Jack Slade som författarnamn skildras en värld av skurkar på båda sidor om lagen där var och en kämpar för sig själv utan ädlare mål. Våld och sex skildras mer explicit och en mans grad av hårdhet är det enda rättesnöret. De trettio svenska böckerna om Lassiter listas och sätts in i ett internationellt sammanhang tillsammans med en kritisk översikt av hans egenskaper och förhållande till kvinnorna.

I de flera tusen svenska westernkioskböckerna har mängder av hjältar tilldelats olika grad av utrymme. Värst är de båda kompanjonerna Bill och Ben, som förekommer i över 500 olika berättelser, medan många andra fått nöja sig med att finnas med i en enda bok. Många har i likhet med Bill och Ben fått sig tilldelat en egen bokserie (Nilsson & Myrman 2013). Exempel på sådana hjältar är Cactus Jim, Morgan Kane, Walt Slade och den svenskättade Ben Hogan, vars upplevelser kan följas i 55 olika berättelser (Nilsson 2015). Men även de hjältar som inte fått någon egen serie kan finnas med i många böcker, och då ofta bildande en underserie till någon av de längre blandade bokserierna som *Mustang*, *Prärie* eller *Pyramid*. Ett bra exempel på detta är de 29 *Mustang*-böckerna om Lassiter med Jack Slade som författarnamn. Till skillnad från Ben Hogan är Lassiter en hjälte utan fast punkt i tillvaron, en som drar från plats till plats och från famn till famn. Jag vill här skärskåda denne hjälte ur såväl ett historisk som internationellt perspektiv, med tonvikt på hur han framställts i de böcker som getts ut i Sverige. Vi får då börja med att gå tillbaka till 1912 och den stilbildande västernförfattaren Zane Grey.

Zane Greys Lassiter

”Who are you? We are seven here.”

The rider dropped his sombrero and made a rapid movement, singular in that it left him somewhat crouched, arms bent and stiff, with the big black gun-sheaths swung round to the fore.

”Lassiter!”

När det gamla engelska släktnamnet Lassiter år 1871 ropas ut i början av Zane Greys klassiska västernroman *Riders of the Purple Sage* från 1912 så föds den typ av cowboy och revolverman som blir centrupelaren i den våg av populärkultur med västerntema som sköljer över västvärlden (Bild 1).

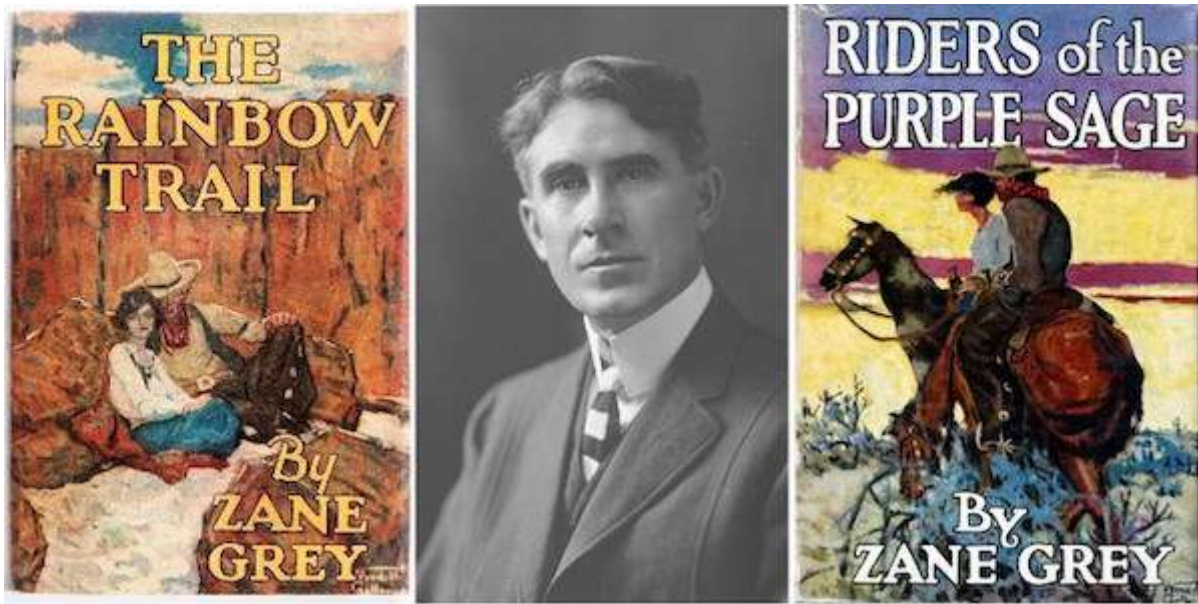

Bild 1. Zane Grey omgiven av omslagen till hans två tidiga romaner *Riders of the Purple Sage* från 1912 och *The Rainbow Trail* från 1915.

Jim Lassiter finns även med på ett hörn i Greys uppföljare *The Rainbow Trail* tre år senare och i en film baserad på Greys första bok återfinns William Farnum 1918 i rollen som Lassiter. Tom Mix dyker upp i samma roll 1925 följd av George O'Brien 1931 och George Montgomery 1941. Lassiters liv före den tid då han dyker upp i *Riders of the Purple Sage* har skildrats i en rad böcker från 1985 till 1990 av Zane Greys son Lorne Zane Grey (1915–2007), men egentligen skrivna av andra författare som Dean Owen (1906–1986). John Donahue har i boken *Who's Who in the Western Fiction of Zane Grey* sammanfattat karaktären Lassiters öde och egenskaper, vilka kom att bilda mönster för västernromanens hjältar: "a man of unparalleled insight, competence, skill, a gentleman, a man of principle, a man willing to take what action is necessary in defense of others" (Donahue 2008:204). Trots sina möten med västerns värsta element behåller Lassiter tron på människan och livets inneboende godhet.

Zane Greys Lassiter är lite av en bakgrundsfigur som för det mesta håller sig ute i salviasnåren. Mormonkvinnan Jane Withersteens cowboy Bern Venters och hans samvaro med Lassiters mystiska systerdotter Elizabeth Erne i den undangömda Surprise Valley tilldelas stor plats i *Riders of the Purple Sage*, och i *The Rainbow Trail* är det Shefford och hans sökande efter Fay Larkin som huvudhandlingen kretsar kring. Lassiter yttrar inte många meningar, men hans del av dialogen är kärnfull och varje mening skulle ligga väl i munnen hos filmens mästare i denna konst, John Wayne. Några av mormonernas ledare driver ett elakt spel för att själva kunna överta Janes rika tillgångar och tvinga henne till underkastelse. Jane väljer in i det längsta att tro gott om dem, medan Lassiter känner deras onda planer och vill bekämpa dem med alla medel. Med hjälp av sin kärlek håller Jane tillbaka Lassiter, och Jane Tompkins ser honom som en motpol till Jane: "Lassiter, the Western hero, stands for everything Jane stands against – secularism, individual rights, retributive justice, and the ultimate reality of matter and physical force" (Tompkins 1992:174).

Riders of the Purple Sage slutar med att Jane och Lassiter tillsammans med Fay Larkin, den lilla flickan de adopterat, stänger igen den enda ingången till Surprise Valley genom att sätta ett balanserande jätteblock i rörelse. Det påföljande raset tar effektivt kål på deras förföljare

samtidigt som de själva blir inestängda i Surprise Valley på livstid, en frodig liten dal med drag av Edens lustgård. Tolv år senare i *The Rainbow Trail* hittar så Shefford, som lärt känna Bern Venters i Illinois, Fay Larkin i den hemliga lilla by där mormonerna gömt henne efter att ha tvingat henne att lämna dalen. Fay visar så Shefford vägen till Surprise Valley där de återfinner de grånade Jane och Lassiter. Tillsammans med navajon Nas Ta Bega åligger det Shefford att rädda sina vänner från de mormoner som är efter dem. Lassiter förefaller först vara lugnet själv men visar direkt prov på sin legendariska snabbhet när han väl får revolverarna i sin hand.

Jack Slades Lassiter

En helt annan Lassiter dyker 1968 upp i en bokserie utgiven av amerikanska Tower Books omfattande totalt 30 böcker fram till 1981 (Bild 2).

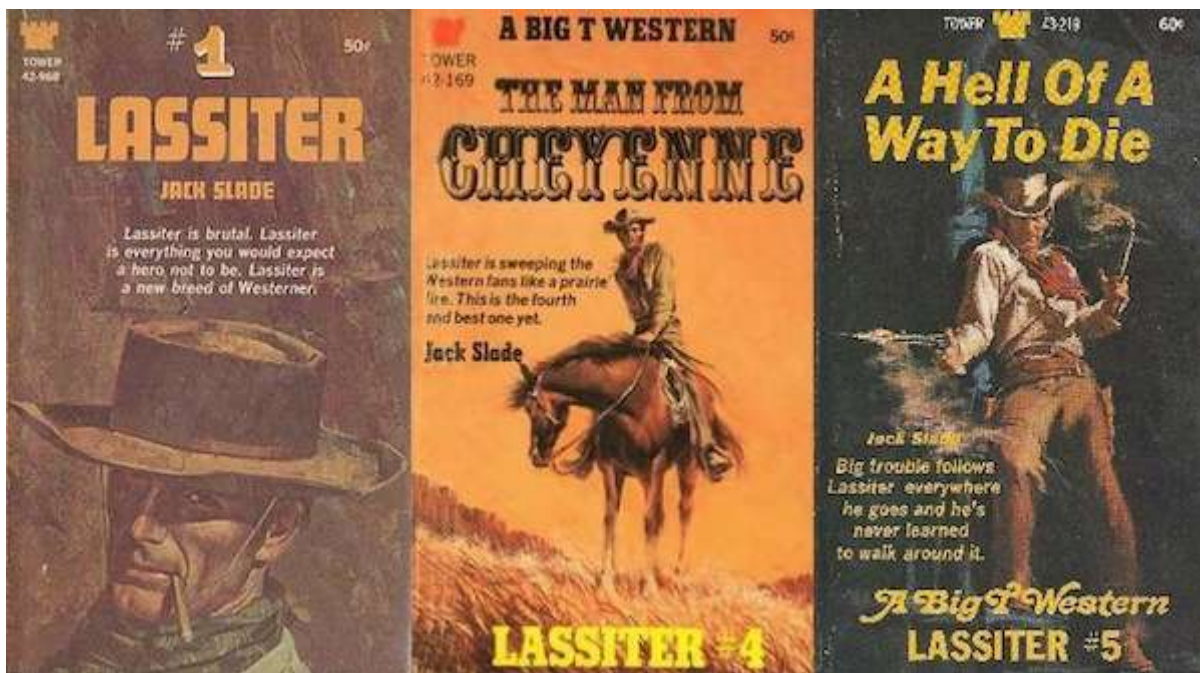

Bild 2. Bokomslag från tre av de tidiga amerikanska Lassiter -originalen. Det är ensamma hårda män i en mörk och dyster värld som avbildas.

Som författare anges Jack Slade, en förlagspseudonym bakom vilken döljer sig en rad olika författare. Här föds en ny typ av revolverman, utan inneboende godhet och mer en anti-hjälte än hjälte, vilket betonas av texten på den första bokens omslag: "Lassiter is brutal. Lassiter is everything you would expect a hero not to be. Lassiter is a new breed of westerner." Han slåss bara för sig själv och framstår som en cynisk äventyrare och överlevare. Karaktären Lassiter kommer även att tas över av tyska författare till nästan trehundra pocketböcker och flera tusen romanhäften. Frågan infinner sig hur många olika Lassiter vi har att göra med? De som jämfört Zane Greys Lassiter med Jack Slades menar att namnet är den enda likheten (se till exempel Pringle 1996). Det blir inte lättare att hålla isär Zane Greys och Jack Slades Lassiter när några av den senares texter återutges i serien *Zane Grey's Lassiter*.

Förläggare för den första Lassiter-serien kopplad till författarnamnet Jack Slade var Harry Shorten, och serien kom med tiden att övergå från Tower Books till Belmont Books och slutligen Belmont Tower. Shorten ville skapa en ny typ av anti-hjälte, säkert med inspiration från spagettiwesterns utsuddade linjer mellan onda och goda. Lynn Munroe har på sin hemsida försökt reda ut böckernas inbördes turordning och vilka författare som dolde sig

bakom pseudonymen Jack Slade. Troligt är att detta författarnamn hämtades från två västernfilmer av Harold D. Schuster: *Jack Slade* från 1953 och *The Return of Jack Slade* från 1955. Den senare hade John Ericson i huvudrollen och hette i Sverige *Jack Slade – Hämnaren* (Bild 3).

Bild 3. Bioaffisch för filmen *The Return of Jack Slade* från 1955. Svensk titel var *Jack Slade – Hämnaren* och den hade här premiär 1960.

Ericson var ingen svenskättling utan född med efternamnet Meibes i Tyskland 1926. Som ren kuriositet kan nämnas att "Cactus" Jack Slade är namnet på ägaren till det kringresande tivoli som drivs av Wyatt Earps efterkommande i den amerikanska TV-serien *Rousters* från 1980-talet (Abbott 2009). Det är ingen mindre än sångaren Hoyt Axton som återfinns i rollen som Jack Slade. Av historiska personer med namnet Jack Slade kan nämnas den Joseph Alfred Slade som med våldsamma metoder fick ordning på Sweatwater-linjen åt Overland Stage, och som till sist hängdes i Virginia City (Nevin 1985:139).

Böckerna i Belmont Towers serie gavs översatta ut i en rad olika länder, inklusive Sverige, men det är i Tyskland som fenomenet Lassiter kom att explodera. Det var det tyska kioskbocksförlaget Bastei som 1970 började ge ut Jack Slades böcker i översättning, för att därefter låta inhemska författare fortsätta skriva under samma pseudonym (Bild 4).

Bild 4. Tre bokomslag från den tyska pocketbokserien om Lassiter. Den första och sista boken i serien omger bok nr 106. Böckerna trycktes 1970, 1978 och 1996. Bok nr 1 är en översättning av den första amerikanska boken medan de båda andra är tyska original. Notera hur kvinnor tas med på omslagen och hur de blir mer avklädda med tiden.

Pocketbokserien avslutas först 1996 med bok nummer 282. Rätt snart dyker det upp avklädda kvinnor på omslagen när böckerna om Lassiter utvecklas till Tysklands motsvarighet till våra egna Sexy Westerns om Clay Allison. Det är som romanhäften på 64–66 sidor som berättelserna om Lassiter når de verkligt höga antalen med upp till tre parallella serier som ges ut veckovis (Bild 5).

Bild 5. Vid sidan om pocketböckerna ges i Tyskland även ut mängder av häften med Jack Slade som författare. Omslag hämtade från romanhäftena Lassiter nr 1 och 2252 samt Jack Slade nr 187.

Pseudonymen Jack Slade ges 1999 även en egen serie med romanhäften med sexy western, men med andra huvudfigurer än Lassiter. De fortfarande utgivna romanhäftesserierna *Lassiter* och *Jack Slade* är nu i oktober 2015 uppe i nr 2254 respektive 782. Detta är förstås mycket

anmärkningsvärt när genren i praktiken är död sen långt tillbaka och hela kioskbokslitteraturen befinner sig i en utdragen dödskamp. Lassiter finns förstås även som e-bok och i England ges nu flera av de amerikanska originaltexterna ut elektroniskt av förlaget Piccadilly.

Jack Slades Lassiter i Sverige

Alla böcker i nedanstående lista har Jack Slade som författarnamn. Den amerikanska originalserien anges som "Lassiter" och den tyska bokserien som "Lassiter TB" (= Taschenbuch). Flera av de tyska böckerna finns återutgivna i förkortad form som romanhäften. Böckernas löpande numrering används vid citat nedan. Samtliga omslag finns att se på Patrik Myrmans hemsida Serielagret.

1. *Lassiter – Hämnaren*, Nyckelbok 676(1969) 128 s., 17 kap.; *Lassiter*, Willis Todhunter Ballard/ Lennart Allen, Lassiter 1(1968). [Även utgiven som *Dubbelvästern* nr 256.]
2. *Hårda bud*, Mustang 149(1970) 117 s., 19 kap.; *Bandido*, Willis Todhunter Ballard/ Jan Samuelsson, Lassiter 2(1968).
3. *Fräna tag*, Mustang 152(1970) 118 s., 16 kap.; *The man from Yuma*, Willis Todhunter Ballard/ Jan Samuelsson, Lassiter 3(1968).
4. *Enda chansen*, Mustang 155(1970) 119 s., 17 kap.; *The man from Cheyenne*, Willis Todhunter Ballard/ Jan Samuelsson, Lassiter 4(1968).
5. *Grymt spel*, Mustang 158(1971) 119 s., 13 kap.; *A hell of a way to die*, Benjamin Leopold Haas/ Jan Samuelsson, Lassiter 5(1968).
6. *Säker död*, Mustang 160(1971) 118 s., 14 kap.; *Sidewinder*, Frank Castle/ Jan Samuelsson, Lassiter 7(1968).
7. *Dödligt byte*, Mustang 162(1971) 118 s., 12 kap.; *The man from Del Rio*, Peter McCurtin/ Jan Samuelsson, Lassiter 8(1969).
8. *Hårt spel*, Mustang 164(1972) 117 s., 13 kap.; *The man from Lordsburg*, Peter McCurtin/ Kjell E. Genberg, Lassiter 9(1970).
9. *Blodig bluff*, Mustang 166(1972) 118 s., 10 kap.; *Gunfight at Ringo Junction*, Peter McCurtin/ Kjell E. Genberg & Margaretha Jaderius, Lassiter 10(1970).
10. *Sheriffen i El Dorado*, Mustang 168(1972) 119 s., 12 kap.; *Funeral Bend*, Peter McCurtin/ Hans Carlberg, Lassiter 11(1970).
11. *Sälja sig dyrt*, Mustang 170(1972) 117 s., 12 kap.; *Als Lassiter den Bastard jagte/ Kill the bastard*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 15(1971).
12. *Allt på spel*, Mustang 172(1973) 116 s., 12 kap.; *Lassiters grausamer Partner/ The man from Indian Springs*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 16(1971).
13. *Högt pris*, Mustang 174(1973) 120 s., 11 kap.; *Lassiter und die schöne Mörderin/ Black Mexican Lady*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 18(1973).
14. *Dömd att dö*, Mustang 176(1973) 120 s., 10 kap.; *Lassiter und die sieben Wölfe/ Santillo's gold*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 19(1973).
15. *Blodig fälla*, Mustang 178(1974) 120 s., 12 kap.; *Als Lassiter die Jungfrau raubte/ Neckparty at Tonopah*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 20(1973).
16. *Lura på bytet*, Mustang 180(1974) 117 s., 12 kap.; *Wen Lassiter aufs Kreuz legt/ The man from Santa Fé*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 21(1973).
17. *Gå i fällan*, Mustang 182(1974) 117 s., 11 kap.; *Lassiters grosser Totentanz/ Sierra struggle*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 22(1973).
18. *Dömd att dö*, Mustang 184(1974) 117 s., 10 kap.; *Todessong für Lassiter/ Timberland outlaws*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 23(1973).

19. *Rent hus*, Mustang 186(1975) 120 s., 10 kap.; *Wer Lassiter in die Enge treibt/ Devil's Canyon*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 24(1973).
20. *Hett bly*, Mustang 188(1975) 116 s., 11 kap.; *Sie raubten Lassiters Son/ Mountain devils*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 26(1973).
21. *Första kulan dödar*, Mustang 190(1975) 120 s., 11 kap.; *Lassiter und die unheimliche Familie/ A strange family*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 27(1973).
22. *Heta spår*, Mustang 192(1976) 117 s., 10 kap.; *Lassiters Wettlauf mit dem Tod/ Run man run*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 28(1972).
23. *Farlig fälla*, Mustang 194(1976) 119 s., 18 kap.; *Was Lassiter heiss macht/ Rendezvous at Coralie*, Anonym tysk förf./ Solveig Karlsson, Lassiter TB 42044(1973).
24. *Falska spår*, Mustang 198(1976) 118 s., 15 kap.; *Wenn Lassiter den Teufel reizt/ The badlanders*, Frank Castle/ Horst Friedrichs/ Solveig Karlsson, Lassiter TB 42051(1974) [= Lassiter 14(1973)].
25. *Farligt byte*, Mustang 200(1977) 117 s., 14 kap.; *Lassiter in der Hölle von Yuma/ Hell at Yuma*, Frank Castle/ Horst Friedrichs/ Solveig Karlsson, Lassiter TB 42054(1974) [= Lassiter 16(1974)].
26. *Dödligt arv*, Mustang 212(1978) 116 s., 21 kap.; *Lassiters tödliche Erbschaft/ Cattle baron*, ?/ John D. Platten/ Solveig Rasmussen, Lassiter TB 42098(1977) [= Lassiter 25(1977)].
27. *Fem måste dö*, Mustang 233(1981) 116 s., 25 kap.; *Five graves for Lassiter*, Peter Germano/ Knut Rosén, Lassiter 27(1979).
28. *Dödens gräns*, Mustang 235(1981) 116 s., 11 kap.; *Der Bluthund der Senorita/ The black angel*, Anonym tysk förf./ Solveig Rasmussen, Lassiter TB 42061(1975).
29. *Flodöverfallet*, Mustang 237(1981) 117 s., 15 kap.; *Lassiter und die Kartenhexe/ The game is over*, Walter Appel/ Solveig Rasmussen, Lassiter TB 42110(1979).
30. *Lassiter i dödens dal*, Mustang 239(1981) 116 s., 11 kap.; *Lassiter, das Halbblut und die Rancherin*, Anonym tysk förf./ Solveig Rasmussen, Lassiter TB 42119(1979).

Mustang-seriens böcker om Lassiter har alla en inlägga på 120 sidor, och de max fyra överblivna sidorna i slutet av boken nyttjas som regel till förlagets reklam för sina olika västernbokserier. Även om böckernas sidantal härmed är relativt konstant så uppvisar deras kapitelantal en stor variation med från tio till tjugofem kapitel per bok. Medelantalet kapitel ligger på mellan tretton och fjorton. Fler kapitel ger som regel en minskad textmängd, och denna varierar även med själva textens typografiska utformning.

De första tio svenska böckerna om Lassiter plus bok nummer 27, sammanlagt elva böcker, översattes direkt från de amerikanska originalen medan de övriga nitton böckerna översattes från tyskan av Solveig Karlsson (efter 1980 namnbyte till Rasmussen). Tre av de sistnämnda böckerna, nummer 24–26, översattes troligen från tyska översättningar av amerikanska original. Om detta stämmer är det totalt fjorton av de trettio amerikanska originalen som föreligger i svensk översättning. Egentligen rör det sig endast om 29 olika amerikanska originaltexter i och med att den nittonde amerikanska boken *Rimfire* anses vara identisk med den första. Noteras bör att det i Sverige var Wennerbergs förlag som gav ut första boken i serien, som därefter togs över av B. Wahlströms.

Jack Slades 29 böcker om Lassiter i *Mustang*-serien bildar en tydlig underserie i och med att författarnamnet inte förekommer på några andra böcker och att det på så gott som alla

böckerna anges mycket tydligt på omslagets framsida att det rör sig om ”En ny Lassiter” (Bild 6).

Bild 6. Tre exempel på kombinationen avklädd kvinna och beväpnad man på omslag från svenska Lassiter utgivna som Mustang nr 149, 166 och 188. Trots omslagsbilden förekommer i bok nr 166 inte en enda kvinna.

På första boken står det dock endast ”Lassiter” och på bok 194, liksom på de fyra sista böckerna i underserien saknas helt detta namn. Bok 212 skiljer sig genom att ”En ny bok om Lassiter” står skrivet med mindre bokstäver över en röd stjärna.

Jag har tidigare nämnt böckerna om Lassiter som ett exempel på frågan om när hjältens namn ingår i titeln eller inte (Nilsson 2014). Även om Lassiters namn återfinns på framsidan till alla utom fem av de svenska böckerna så framgår det tydligt av de övriga ställen som titlarna förekommer på att den aktuelle hjältens namn ej ingår i själva boktiteln. De två undantagen utgörs här av den första och den sista boken om Lassiter. Avvikelsen förklaras i det första fallet av att det är ett annat förlag och även av att den påföljande Nyckelboken har titeln *Hämmaren*. När det gäller den sista boken i underserien föreligger i mina ögon ingen uppenbar förklaring. Det bör även noteras att de amerikanska originaltitlarna, förutom den första och den 27:e, ej inbegriper hjältens namn medan samtliga tyska originaltitlar gör det. Det är även märkligt att samtliga av de 115 första böckerna i den tyska serien är försedda med engelska originaltitlar trots att endast 21 av dem återfinns på de amerikanska böckerna. Det förefaller alltså som om man fabricerade engelska fake-titlar för att uppehålla skenet av att det rörde sig om texter författade av amerikanen Jack Slade. Precis som i de amerikanska originaltitlarna ingår inte hjältens namn i det stora flertalet av de falska titlarna. Det kan även noteras att de båda böckerna nr 176 och 184 i Mustang-serien har identiska titlar, *Dömd att dö*.

Lassiter i Norden

Minst nio av de amerikanska Lassiter-originaltitlarna trycktes i finsk översättning i den finska bokserien *Caliber 45* mellan åren 1971 och 1975. Titlarna är desamma som i de nio första böckerna om Lassiter i den svenska *Mustang*-serien, men omslagen, som helt saknar kvinnor, är inte desamma. Lassiter hade även en egen pocketbokserie i Finland mellan åren och 1976

och 1986 omfattande minst 43 olika titlar och med egna omslag på vilka lättklädda kvinnor visade upp sig tillsammans med de beväpnade männen (Bild 7).

Bild 7. Exempel på omslag hämtade från tre olika bokserier med Lassiter utgivna i Finland: Caliber 45 nr 12, Lassiter nr 26 och Kuukauden Western nr 2 1987.

Av de tyska originaltitlarna att döma hämtade serien sitt material från Basteis pocketböcker. Några av titlarna ingick även i reprisserien *Kuukauden Western*. Totalt gavs det i Finland ut uppemot sextio stycken böcker om Lassiter.

Från Danmark känner jag totalt elva pocketböcker om Lassiter, utgivna under åren 1969–1977 av Winther förlag. Alla böckerna innehåller översättningar av amerikanska original, varav tre ej getts ut i Sverige: *Apache Junction*, *The Man from Papago Wells* och *The Man from Tombstone*. Fyra av böckerna ingår i serien *En Texas Bog* (nr 323, 338, 397 och 427) och resterande sju i serien *Ny Pocket* (nr 266, 270, 272, 274, 275, 278 och 342). *Ny Pocket* nr 275 *Manden fra Cheyenne* finns även i en återutgåva från 1989. Böckernas omslagsbilder saknar avklädda kvinnor och skiljer sig från de svenska Lassiter-böckernas (Bild 8), men en återfinns även på svenska *Prärie* nr 146.

Bild 8. Exempel på omslag hämtade från tre olika serier med Lassiter utgivna i Danmark: Texas Bog nr 338, Ny Pocket nr 275 och Lassiter nr 8.

Interpresse förlag har även gett ut tio häften med titeln *Lassiter: vestens hårdeste hals* under åren 1976 och 1977, baserade på den första utgåvan av de tyska romanhäftena, och med omslag hämtade från de tyska nr 58, 63, 23, 64, 72, 38, 62, 79, 42 och 43 (i nummerordning motsvarande danska nr 1–10). Att omslagen matchar varandra behöver dock inte betyda att innehållet gör det.

I Norge gav förlaget Argosy ut *Lassiter* i en egen serie mellan 1969 och 1975 med totalt 32 böcker, varav ca hälften är amerikanska original och resten tyska (Bild 9).

Bild 9. Exempel på omslag hämtade från tre olika serier med Lassiter utgivna i Norge: Lassiter nr 19 utgiven av Argosy 1974, Lassiter nr 1 utgiven av Zenith 1978 och Nye Lassiter nr 5 utgiven av Pocketbokforlaget 1984.

Åtminstone en titel av Jack Slade ingick även i serien *Fire Ess Westerns*. Sju av de amerikanska titlar som saknades i den första norska Lassiter-serien gavs 1976 och 1977 ut av Arne och Ingrid Ernst förlag i en andra *Lassiter*-serie. Minst sex tyska Lassiter-berättelser gavs ut av Zenith förlag i en tredje serie 1978 och 1979. Även i Pocketbokförlagets fjärde serie *Western Lassiter/Nye Lassiter* gavs det ut texter skrivna av tyska författare med minst fyra titlar 1982 och ytterligare fem 1984. Ett tiotal översättningar från tyskan gavs ut med början 1993 av Bokförlaget i en femte *Lassiter*-serie (willy b. 1994). I likhet med Danmark gavs det i Norge 1975 och 1976 ut minst tio översättningar av tyska romanhäften under namnet *Lassiter: Vestens tøffeste mann*.

Andra tyska originaltexter översatta till svenska

Vid sidan av böckerna om Lassiter är det mycket ovanligt att svenska westernpocket innehåller översättningar av tyska original (Bild 10).

Bild 10. Omslag från tre av de svenska westernpocketböckerna som bygger på tyska originaltexter: Longhorn nr 7 samt Topp Wild West nr 77 och 89.

Jag känner endast två exempel på detta från bokserien *Longhorn* och tre exempel från samma förlags serie *Topp Wild West*, samtliga utgivna under de två åren 1968 och 1969. Alla fem texterna har hämtats från Bastei förlags *Western Taschenbuch*-serie från åren 1966 till 1968 med följande nummermatchning: *Longhorn* 2/ BWT 13 och 7/ 20 samt *Topp Wild West* 77/ 28, 85/ 24 och 89/ 41. De aktuella tyska författarna är Gert Fritz Unger (1921-2005) och de båda pseudonymerna Jack Everett (= Karl Wasser 1938–2014) och Rex Hayes (= Günther Rexhaus född 1919).

Hur många olika Lassiter?

Även om det tycks råda enighet om att Zane Greys och Jack Slades *Lassiter* är olika fiktiva karaktärer så kvarstår frågan om alla den senares Lassiter verkligen är identiska. Vi har här en serie böcker vars svenska utgivning sträcker sig över tolv år och bakom pseudonymen Jack Slade döljer sig minst fem amerikanska författare plus ett okänt antal tyska. Även om Solveig Karlsson ensam stått för alla översättningar från tyskan har vi sammanlagt fem olika översättare av de amerikanska texterna. Uppfattningen om vilka egenskaper Lassiter har och inte har måste rimligtvis ha varierat mellan alla de olika författare som skrivit om honom. Det

är således säkert inte svårt att belägga motsägelser i de olika texterna. Det finns alltså goda skäl att fråga sig hur många olika karaktärer benämnda Lassiter vi har i böcker tillskrivna Jack Slade. Omslagstexten ”En ny Lassiter” är verkligen öppen för tolkning!

Det finns flera västernbokshjältar som liknar Lassiter. Närmast till hans ligger Peter McCurtins hjälte Carmody, men även Fargo och Sundance skapades av samma förlagsgrupp. Medan Carmody i Sverige återfinns i några böcker i Wahlströms serie *Sheriff* så fick de båda andra helt egna serier att härja i (Bild 11).

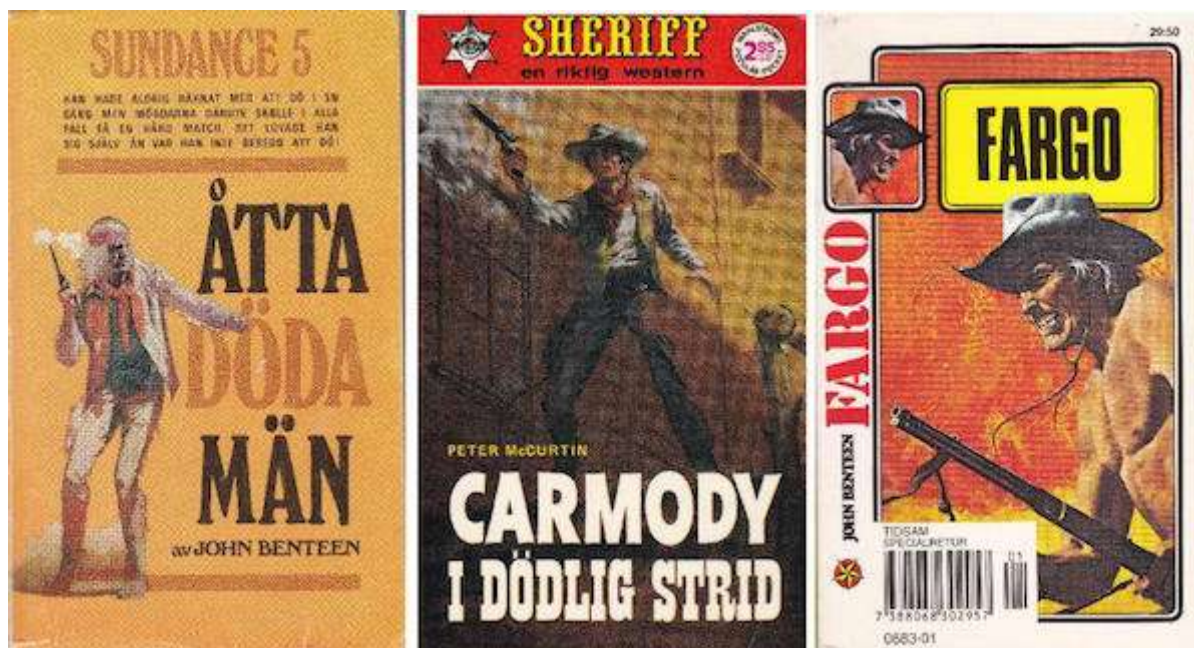

Bild 11. Medan de med Lassiter besläktade hjältarna Fargo och Sundance fick egna bokserier fick Peter McCurtins hjälte Carmody nöja sig med att komma ut som en underserie av *Sheriff*.

Ben Haas fick först skriva en bok om Lassiter på prov innan han som John Benteen tilläts börja skriva böcker i de separata serierna *Fargo* och *Sundance*.

Vem är då Jack Slades Lassiter?

Lassiter säger sig i *Dödens gräns* ha haft ett förnamn, men glömt bort det (28:17). Hans bakgrund skisseras grovt i böckerna *Lassiter – Hämnaren* och *Dömd att dö*, där man får veta att han föddes som son till en rik plantageägare i Kentucky och slogs för konfederationen under inbördeskriget från det han var femton år (1:39, 14:12). När kriget tog slut 1865 drog han västerut och anslöt sig under en kortare tid till Missouris gränsgång. Minnen från ett misslyckat tågrån från denna tid återges i *Farlig fälla* (23:23), en bok vars handling kan dateras till ca 1875. När han i första boken *Lassiter – Hämnaren* kommer vandrande halvdöd över saltsjön till den lilla staden Puente konstaterar han att han aldrig genomgått något liknande ”Under tjugofem års färder land och rike runt” (1:11).

Utkastad ur Missouri hamnade Lassiter i Colorado där han tillsammans med en kompanjon startade diligenslinjen Lass-Well. Firman tvingades omkull av det mäktiga transportbolaget Wells Fargo, varefter kompanjonen valde att ta sitt liv. Lassiter startade istället sitt eget privata krig mot transportjätten genom att råna deras transporter och medvetet försöka skada dem på andra sätt. Wells Fargo gör allt för att få fast honom och det är särskilt böckernas återkommande antagonist Sidney Blood, kallad Blodhunden, som leder jakten. Lassiter har

dock utvecklat ett slags respektfullt, närmast symbiotiskt förhållande till Blood, som även han kommer från Södern, och tror sig kunna läsa hans tankar ”och sätta sig in i alla hans planer i förväg” (12:53). Well, Fargo & Co. bestod i mitten av 1860-talet av ”Västerns viktigaste expressagentur, rikaste bank, mest omfattande diligenslinje och en av de största fraktkoncernerna” (Nevin 1985:191), och fungerade som ett slags surrogatregering i Västern (Bild 12).

Bild 12. Wells Fargo var Lassiters mäktiga motståndare. Här ses till vänster deras detektivchef James B. Hume, i mitten den klassiska diligensen parkerad utanför ett av de många lokala filialkontoren, och till höger företagets låda för värdetransporter.

Det var sannerligen en mäktig motståndare med i det närmaste oändliga resurser som Lassiter skaffat sig. Även om Sidney Blood är en helt fiktiv person, stämmer mycket av det som skrivs om Wells Fargo i Lassiterböckerna väl med historiska fakta, som till exempel att deras framgångsrike detektivchef James B. Hume återfanns på huvudkontoret i San Francisco. Mottot ”Wells Fargo glömmes aldrig” återspeglar firmans åtagande att garantera säkerheten för sina transporter av guld och silver åt gruvbolagen, som på Lassiters tid ägde rum förutom via diligenslinjer även på järnvägen (Nevin 1985). Idag är Wells Fargo en av USA:s stora bankkoncerner.

När Lassiter vid några olika tillfällen får hjälp av kineser framkommer det att han återkommande jobbat åt deras hemliga ligor i Weaverville och San Francisco efter att en gång ha räddat livet på favoritsonen till Hung Lo, ”den mäktigaste kinesledaren i Västern” (4:72). När Lassiter i San Francisco ska ta Diana Kelly från Wells Fargo i boken *Enda chansen* klär han till och med ut sig till kinesisk kuli, smörjer in skinnet med curry och gör ögonen sneda med hjälp av intorkad äggvita.

Lassiters livs historia tenderar att bli fragmentariskt återgiven, mycket tack vare att endast ett urval av böckerna översatts till svenska. I boken *Allt på spel* framgår det plötsligt att Lassiter varit gift med Mary Cannerov och att han besökt sin då två-åriga son i El Paso (12:10). Sonen, som heter Jay, ska snart fylla fem år när Sidney Blood använder sig av honom för att komma åt Lassiter i boken *Hett bly*. Det sägs i samma bok att Mary mördats av banditer (20:70).

Lassiters egenskaper

Lassiters utseende sammanfattas på följande sätt i boken *Grymt spel*: ”Han var en stor karl, bredaxlad, smal om höfterna och över en och åttio lång; ett hårt liv hade gjort hans kropp senig och muskulös och ansiktet såg ut att vara mejslat ur ädelträ av en inspirerad men något valhant träsnidare” (5:6). Det hårda livet har även gjort hans kropp full av ärr. Han påstås ibland vara något av en vildmarksmänniska som gillar lugn och ro. Dessutom en djurvän som är särskilt svag för hästar. Med tanke på alla de öknar och halvöknar han färdas genom är det tur för honom att han plågas mindre av hetta än av kyla.

Kentucky bourbon av märket Jim Beam anges i åtminstone två olika böcker vara hans favoritdryck (20:33, 21:30). Trots att han i övrigt inte tycks ha så dyra vanor sägs det ofta i böckerna att hans intresse för pengar är ovanligt stort: ”Pengar – nej att få tag i pengar och sedan göra sig av med dem – var vad han levde för” (8:75). I de fall bytena tas från Wells Fargo föreligger ett uttalat hämndmotiv, men Lassiters pengar hämtas även från andra håll. Det tycks inte vara själva ägandet av pengar som lockar Lassiter utan mer kombinationerna av spänning och inkomst respektive njutning och utgift. ”Lätt fångat, lätt förgånget” tycks vara hans devis och i boken *Högt pris* påstås det att: ”Innerst inne var Lassiter inte särskilt girig på pengar, även om det kunde se ut så ibland. Många gånger hade han vunnit stora summor och förlorat dem lika snabbt igen utan att fästa sig närmare vid det” (13:43).

Även om Lassiter alltid är mycket mån om sin personliga frihet och alltid handlar med tanke på sitt eget bästa händer det att han sluter tillfälliga allianser med aktörer på båda sidor om lagens ramar. Vilken sida han egentligen står på är en fråga som avhandlas väl i hans samtal med Skallerormen Pete i boken *Lassiter i dödens dal* (30:8). Lassiter menar där att han håller sig till lagen samtidigt som han alltid gör det han själv tycker är rätt, och försvarar sig när han blir tvungen. Han är även medveten om att: ”En man som gick sin väg genom livet utan att fråga efter andras åsikter skaffade sig fiender överallt” (30:9). Särskilt i några av de tyska böckerna som *Blodig fälla* eller *Högt pris* är det väldigt många olika aktörer som samtidigt jagar Lassiter, varigenom handlingen kan kännas rätt rörig. Sidney Blood och Wells Fargo är ständigt närvarande, liksom ett antal olika skurkar och försmådda kvinnor som Lassiter försöker lura på bytet, när plötsligt apacher och andra nya hot dyker upp.

Man förstår att Lassiter varit tvungen att renodla sådana egenskaper som ökar hans chans till överlevnad. Mycket går ut på att bevara sitt lugn i svåra situationer och att alltid handla effektivt under stark press. Det påtalas återkommande i böckerna att Lassiter inte känner någon rädsla och lärt sig leva med faran så att han nästan blivit beroende av den: ”Faran hade blivit till en naturlig del av hans liv och ibland trodde han att han skulle dö som en blomma utan vatten om han inte fick ha faran inpå sig” (13:43). Han har även utvecklat ett sjätte sinne som känner av faran, till och med när han sover: ”Han sov som de vilda djuren, vaknade vid det minsta ljud, liksom han hade ett särskilt sinne som varnade honom för fara under sömnen” (7:43).

Vid sidan av de goda nerverna jobbar Lassiter medvetet på att undvika stereotypa handlingssätt i syfte att försvåra för hans motståndare vid planeringen av deras motdrag. En för honom utmärkande egenskap är att ”han handlade aldrig på ett visst sätt i en given situation, det gick inte att förutse hans nästa drag. Hittills hade det hållit honom vid liv” (3:65). Men ofta handlar det om sekunder när det gäller att besluta sig för sitt nästa drag, vilket ställer stora krav på hans kreativitet, något som han i boken *Heta spår* villigt erkänner: ”Det är förbannat ansträngande att vara tvungen att tänka ut nya överraskningar stup i ett” (22:68).

Lassiter är även bra på att undvika att dra några förhastade slutsatser när det gäller att förutse en motståndares handlingar. Han lämnar även i det fallet plats för det oväntade i sin bedömning. Även hans ingrodda misstänksamhet gör honom svår att lura och som det står skriver i boken *Blodig bluff*: ”Lassiters regel att aldrig lita på någon, oavsett vad man gjorde för att vinna hans förtroende, hade alltid fungerat” (9:81). Två andra egenskaper hos Lassiter, som gör honom till en fruktad fiende, är att han aldrig ger upp och alltid avslutar det han påbörjat. Ett bra exempel på hans vägran att ge upp återfinns i boken *Första kulan dödar* när han till huvudet nedgrävd i sanden av apacherna till slut lyckas bita av en av de blöta

läderremmar kvinnan Debra bundits med (21:15). I boken *Hårt spel* återvänder han ensam till platsen för rånet mot boskapskungen Texas Jack Chandler efter att Lassiters grupp förrått och så gott som utplånats. Han lyckas bättre vid andra försöket och konstaterar kallt att: ”Man kunde inte låta folk få luta sig bakåt och i lugn och ro tycka att man var en idiot” (8:73).

Lassiter gillar inte att bli lurad och han är själv mån om att kunna stå vid sitt ord. I boken *Högt pris* har han lovat Pilar Quintero att hämta ut henne ur det fängelse hon placerats i efter det att han överlämnat henne till sheriffen och själv erhållit belöningen för detta. Hans kompanjon Ärransiktet Charlie tycker då att Lassiter blivit sentimental, varvid han förklarar vad det handlar om: ”När jag har gett ett löfte, så håller jag det. Så länge det finns en gnista av liv i mig” (13:29). Lassiters ärlighet omfattar även hans sätt att föra sig i strid. När han i boken *Sälja sig dyrt* ser tre av sina motståndare genom ett fönster skulle han utan problem kunna skjuta dem direkt alla tre. Men han vill inte det då: ”Lassiter var en man som tyckte om att kämpa ärligt och aldrig döda någon i onödan” (11:57). Istället kör han colten genom fönstret och ryter åt dem att ge honom guldet, och när de då alla tre drar mot honom skjuter han dem i ett svep. De fick sin chans men valde att inte ta den.

Känslor passar inte riktigt in med bilden av Lassiter som rationell och beräknande med sin egen överlevnad ständigt i främsta rummet. Det sägs även rätt ut redan i första boken att ”Lassiters hatkänslor gentemot Wells Fargo var nästan den enda känslomässiga lyx han unnade sig” (1:36). När Lassiter i boken *Blodig fälla* förlorar sin trogne vän Ethan Stanislaus mitt i stridens hetta tar de först avsked utan ord, men när lugnet lagt sig ställer sig Lassiter vid liket och säger några väl valda ord varvid hans röst stockar sig. Hans älskarinna Miriam förvånas verkligen: ”Hittills hade hon bara sett den iskalle, cyniske Lassiter. Nu upptäckte hon helt plötsligt en helt annan sida hos honom” (15:106). Det finns mer att säga om känslor när jag nu kommer in på Lassiters stora svaghet – kvinnorna.

Kvinnokarlen Lassiter

Omslagsteckningen visar på arton av de trettio svenska böckerna om Lassiter en kombination av beväpnad man och naken eller lättklädd kvinna. Omslagen byter karaktär mot slutet och de fem böckerna utgivna efter 1977 saknar helt kvinnor. Av de svenska böckerna är det dock endast *Blodig bluff* vars innehåll helt saknar kvinnliga karaktärer, och detta trots att en naken kvinna lojt ligger utsträckt på omslagsbilden. I drygt hälften av böckerna ligger Lassiter med två olika kvinnor per bok, medan han i åtta av böckerna nöjer sig med en. I fem av böckerna, skrivna av såväl amerikanska som tyska författare, avverkar Lassiter tre kvinnor per bok. Totalt handlar det om 54 olika kvinnor, och guvernörsdottern Roberta Bender är den enda av dem som fått vara med i två olika böcker, *Sälja sig dyrt* och *Lura på bytet*. Det sätt som Lassiter avverkar kvinnor på i varje ny bok påminner mycket om hur agenten James Bond skildrats i en rad av filmer (Lindner 2009).

Lassiters aptit på kvinnor sägs utgöra hans enda svaghet, och det faktum att hans åtrå gör sig som mest gällande i stunder av fara gör inte det hela säkrare för honom:

“Om Lassiter hade en svaghet så var det hans våldsamma aptit på kvinnor, en aptit som alltid nådde höjdpunkten i stunder av fara. Lassiter befann sig ofta i fara men ingen kvinna hade lyckats hålla honom kvar någon längre tid. Han tillfredställde sina behov hos dem och fortsatte sin farofyllda väg.” (6:17)

Ett bra exempel på hur hans åtrå gör sig påmind när han är i fara återfinns i hans möte med banditdrottningen Silver Tappan i boken *Grymt spel*. Lassiter har gett sig in i bandets näste

för att driva in skatter åt countyt, och ställs där inför Silver och hennes tre hårdingar till styvbröder. Han håller dem i schack med sitt avsågade hagelgevär samtidigt som hennes kvinnlighet gör att han känner sig som ”ett upphettat brännjärn” vars överhettning gör att han ”var rädd att det skulle börja osa i byxorna” (5:46 f.). Under den vapenvila de gemensamt upprättar hinner de famna varandra, nakna men med vapnen aldrig utom räckhåll.

På samma sätt som Lassiters åtrå växer med faran så motverkas den av tryggheten och det invanda. När han i slutet av boken *Falska spår* bestämmer sig för att sticka till New Orleans istället för att återvända till Maria Pico, som han tidigare tillbringat en het natt hos, baseras hans beslut på insikten att ”förtrolighet, det visste han, kunde förstöra vilket nöje som helst” (24:118). En formulering som kan sägas ligga till grund för Lassiters regel att han tröttnar på en viss kvinna efter två veckor, och vetskapen om att han när han ”kom in på tredje veckan började han alltid titta efter något nytt” (8:48). Kvinnor är för Lassiter med få undantag förbrukningsvaror. Tydligt var ovan nämnda Mary Cannerov ett undantag eftersom han gifte sig med henne. Förhållandet avbröts dock på grund av hennes död. Ett annat undantag är Kathy O’Neil, som han är på väg att binda sig vid i boken *Fem måste dö*, men hon mördas innan det hinner bli något giftermål. Lassiters respekt för hennes minne är så stor att han inte rör hennes yngre syster innan han hämnats Kathys död och skjutit alla fem rånarna. I boken *Enda chansen* bönfäller Diana Kelly att Lassiter ska ta hand om henne, men han är till en början rätt kallsinnig. Mot alla odds inser han plötsligt att Diana är den enda kvinnan för honom, men det hela faller på att hon blir shanghajad på en båt till Kina, som han inte längre kan nå. Han verkar dock ta det hela med jämnmod.

Som ranchdottern Esther McElligott konstaterar i boken *Dödens gräns* är Lassiter speciell och tillhör ”den typen som alla kvinnor blir blyxtförälskade i” (28:22). Inte undra på att hon kort därefter naken kommer in i hans rum i skydd av nattens mörker. Inka Wayne, delägare till en saloon, konstaterar i boken *Hett bly* att Lassiter utstrålar att han är en riktig karl på ett sätt som är svårt att beskriva i ord. Efter det att hon fått ta del av hans manlighet rent fysiskt utbrister hon: ”En sån man du är! Dig skulle jag kunna följa till världens ände” (20:63). När i boken *Dödligt byte* advokatdottern Ellen Kinder ställer sig frågan varför hon attraheras så av den hårde och oborstade Lassiter tvingas hon erkänna inför sig själv att ”det var något med denne man som framlockade ett rent djuriskt begär hos henne, ett begär som anständiga flickor inte borde känna” (7:50). Förutom att han är grovt byggd och uthållig tycks Lassiter besitta förmågan att anpassa sig till varje kvinnas sexuella behov, såväl de erfarna, som Inka Wayne, som en oskuld som Danielle Lafayette i boken *Lura på bytet*. Vi får här veta att ”Han var en konstnär på det här området” (16:50).

Lassiters kvinnosyn

De kvinnor som inte faller för Lassiter beskrivs som karlhatare i likhet med banditbossen Johnny Bastardens syster Lilian Crow, båda med i boken *Sälja sig dyrt*. Den kortklippta Lilian sägs hata alla karlar, inklusive Lassiter, men har ett sexuellt förhållande med Johnnys älskarinna Barbara, som hon bor tillsammans med. En annan karlhatare är den bisexuella Lorna Ryan i boken *Blodig fälla*, som kommer att hata Lassiter för att han är henne överlägsen och inte låter henne bestämma över sig. Lorna håller sig med en eurasisk husjungfru och älskarinna, Miriam Si Yang, som dock Lassiter tar av henne efter att ha invigt Miriam i den heterosexuella kärlekskonsten. Innan dess får Lassiter tillfälle att i smyg betrakta de två kvinnornas kärlekslek och höra Lorna säga att han kan dra åt helvete: ”Han och alla andra karlar. De skitiga, stinkande karlarna som alltid luktar häst och för det mesta är orakade” (15:31).

Lassiters syn på kvinnor varierar en del mellan de olika böckerna. I boken *Sheriffen i El Dorado* tycks han känna endast en fördel med kvinnor – att han kan ligga med dem. När stans kineser skickat honom en ung vacker kvinna som slav, är hans reflektion att: ”Kvinnor var bra i och för sig, men han hade aldrig haft stor användning för dem, utom i sängen” (10:64). När senare Peggy O’Dell låter honom ligga med henne för att locka honom att bli hennes kompanjon i en guldkupp är han inte riktigt med på noterna och menar att det inte är någon idé att försöka förstå sig på kvinnor: ”Men de var användbara till ett och annat, det ville han inte förneka” (10:82).

Lassiter tillmäter kvinnor en del egenskaper som att de är opålitliga och har alltför lätt att ändra uppfattning. Dessutom är de ofta dåliga förlorare, snikna och som regel listiga. När Lassiter i boken *Säker död* håller sina motståndare Peralta och Brill i schack med sina vapen smyger kvinnan Lupe upp bakom honom och slår honom medvetlös med en statyett. Lassiter ser det som en läxa för framtiden och lägger två nya regler till sin samling: ”Släpp aldrig ett fruntimmer ur sikte. Underskatta aldrig kvinnans list” (6:32). Deras snikenhet är något man alltid får ta med i beräkningen, men som Lassiter tänker i boken *Hårt spel*: ”Det var bara när de inte längre kunde behärska sin snikenhet som man behövde börja oroa sig” (8:116). Lassiter hinner även med att beklaga sig över kvinnors pratsamhet. Även om han inte riktigt orkar lyssna på allt Peggy O’Dell har att säga honom i boken *Sheriffen i El Dorado* så låter han henne hållas då han visste ”att det var nyttigt för kvinnor att någon gång få prata ur sig allt hat” (10:84).

Även om i Lassiters värld skillnaderna mellan manligt och kvinnligt måste upprätthållas i alla lägen så gillar han kvinnor med antydning till maskulina drag som mod och styrka, och som kan göra lite motstånd, vilket han ser som en utmaning som kan skänka spänning i samvaron. Men de får förstås inte verka alltför tuffa: ”Om de gjorde det så blev de mer man än kvinna – och vad fanns det för gott i det?” (10:81). Silver Tappan i boken *Grymt spel* är helt klart den mest maskulina av alla kvinnor Lassiter träffar på i de tretio böckerna. Hon bär manskläder, är snabb med revolverarna och har viljestyrka nog att tämja sina tre hårda styvbröder, den tuffaste trio Lassiter någonsin sett. Från att vara antagonister övergår Silver och Lassiter till att samarbeta efter att de först fått utlopp för den explosiva åtrå som uppstått mellan dem. Lassiter anser sig därefter ha genomskådat henne: ”Så löjligt det var när kvinnor försökte uppträda som män, tänkte han. Hon uppträdde kanske hårt och tufft utåt, men hon var likväl kvinna alltigenom” (5:59). När de senare är redo för att genomföra den gemensamma och mycket riskfyllda kuppen mot boskapskungen Jessup veknar Silver och föreslår Lassiter att de ska skjuta på starten i en månad för att istället i enskildhet odla sin kärlek. När Lassiter inte nappar på kroken ber Silver honom om ursäkt: ”Förlåt mig, jag menade inte att uppföra mig som en kvinna. Jag ska inte göra om det” (5:88). Det gör hon inte heller och dör efter kuppen med en kula i ryggen.

Lite av sin bristande respekt för kvinnor får Lassiter äta upp när han i boken *Rent hus* ställs inför banditstaden Canyon Citys alla kvinnor på saloonen. Efter att en ful gammal kvinna skrikit att de ska slita honom i stycken ger de honom duktigt med stryk och binder honom väl. Därefter hänger de upp honom utanför saloonen naken i hans snaror och piskar honom så att blodet strömmar. Men han lyckas förstås befria sig och sen barrikadera sig inne på saloonen tillsammans med två kvinnor som står på hans sida. Han ångrar att han inte redan från början gett sig på kvinnorna som om de vore män.

Slutord

Lassiter är ett bra exempel på hur hjältar kan återfödvas i ny form, en kombination av tradition

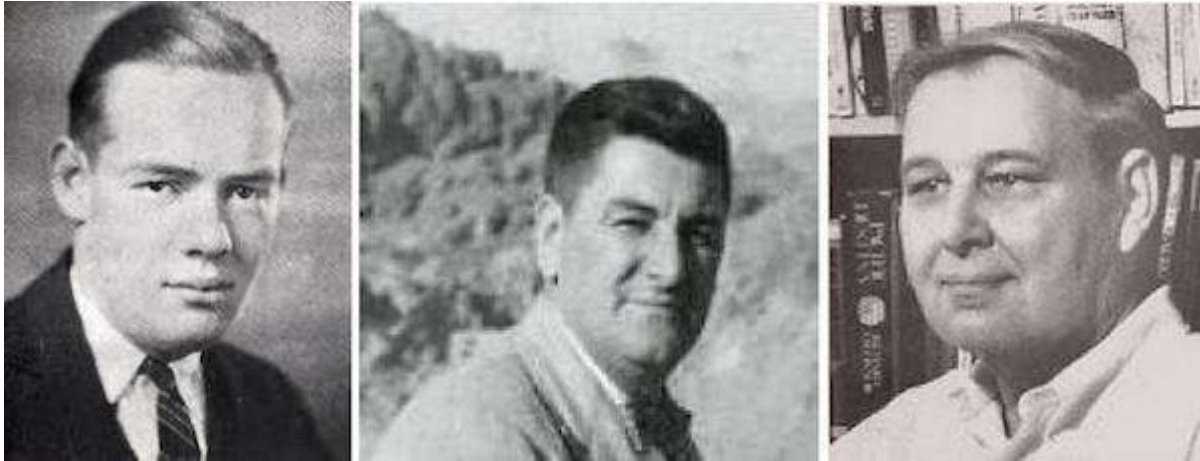

och förnyelse. Karaktären Lassiter är även ett bra exempel på hur en hjältes öde kan skilja sig åt mellan olika länder och språkområden. Jag tänker här främst på hur Lassiter kommit att utvecklas till en hel industri i Tyskland med halvpornografiska förtecken medan utgivningen i de nordiska länderna varit mer begränsad och det var här endast i Norge och Finland han fick egna bokserier. Även om den svenska utgivningen av Lassiter utgör en blandning av amerikanska och tyska original kan man inte se någon skarp skillnad kopplad till ursprunget, detta troligen mycket beroende på det stora antalet olika författare som är inblandade. Medan några av de tyska böckerna kännetecknas av alltför komplexa historier med tonvikt på aktionfyllda jakter är andra mer sparsmakade med en slags filmisk kvalitet. Jag tänker här kanske främst på boken *Farlig fälla* där ett antal mördare samlats i en liten ökenhåla i väntan på Slim Beckett och hans gömda rånbyte. Man kan inte undgå att koppla samman karaktärens namn med hans namnes väntan på Godot, även om det kan tyckas som att svära i kyrkan.

Även om Sidney Blood och Wells Fargo närvaro varierar starkt i intensitet mellan olika böcker utgör de en faktor som driver Lassiter vidare och hindrar honom från att bli rotfast. Den återkommande antagonisten som aldrig ger upp, men heller aldrig lyckas slutföra sitt uppdrag, bidrar till att upprätthålla berättelsens dynamik, men utgör även en viktig sammanhållande faktor för de olika böckerna om Lassiter genom att skapa en form av kontinuitet. I skarp kontrast till huvudmotståndarens uthållighet står böckernas kvinnor som byter av varandra i en strid ström, och som regel dör innan de fått någon chans att dyka upp igen. Böckernas skildring av kvinnor kan sägas näras av många mäns nostalgiska återblickar till gamla tider när män var män och kvinnor var kvinnor. Detta i kontrast till samtidens upplösning av de traditionella könsrollerna. Då böckerna i stort sett helt saknar någon form av familjeliv återstår för kvinnan endast rollen som mannens tillfälliga sängpartner, det vill säga horan. Hon uppfyller mannens våta drömmar när han dessutom kan skildras som en sån karllakarl att han väcker varje kvinnas heta åtrå bara genom att visa sig. Någon betalning är det aldrig tal om.

Lassiter är en klar underdog och i den sista boken *Lassiter i dödens dal* konstateras det att han hör till de samhällets utstötta som inte ”förunnades chansen att återvända till det normala livet” (30:19). Precis som den Flygande Holländaren är han dömd till evig rörelse, som hans älskarinna Maria i boken *Rent hus* uppgivet konstaterar: ”Du är som vinden som sveper fram över landet. Dig kan man inte hålla fast” (19:120). Kanske är det kombinationen av att hela tiden så intensivt leva i nuet samtidigt som han befinner sig i ständig rörelse som gör Lassiter till en fängslande figur. Hans egna existentiella funderingar i boken *Gå i fällan* leder honom in på livsgåtan, förhållandet mellan den skenbara individuella friheten och de formande strukturer som vi gärna vill kalla ödet: ”Livet hade då jämt en massa överraskningar på lut. Ibland verkade det nästan som om det inte var rena tillfälligheterna utan något ödesbestämt. På måfå slog man in på en väg och efteråt verkade det som om det låg en djupare mening i att man valt just den vägen och ingen annan” (17:66).

Tack till Gunnar Olsen, Haslev, för information om och omslagsbilder från de danska utgåvorna. Karl Jürgen Roth tackas för information om de tyska utgåvorna. Patrik Myrman tackas för hjälp med avbildning av några svenska bokomslag.

Tre av de inte alltför berömda amerikanska författare som bidragit med böcker om Lassiter: Willis Todhunter Ballard (1903–1980), Peter B. Germano (1913–1983) och Benjamin L. Haas (1926–1977).

Källor

- Abbott, Jon, 2009: *Stephen J. Cannell television productions. A history of all series and pilots*. Jefferson NC: McFarland & Company.
- Bastei Verlag, 2015: *Western & Helden*: http://www.bastei.de/indices/index_allgemein_199.html
- Donahue, John, 2008: *Who's who in the western fiction of Zane Grey*. Jefferson NC: McFarland & Company.
- Grey, Zane, 1912: *Riders of the purple sage*. New York: Harper & Brothers/ Grosset & Dunlap. [*Purpurviddernas ryttare*, sv. övers. av E. Joseph Evensen, 1924.]
- Grey, Zane, 1915: *The rainbow trail*. New York: Grosset & Dunlap. [*Regnbågsstigen*, sv. övers. av E. Joseph Evensen, 1925.]
- Lindner, Christoph, 2009: *The James Bond phenomenon. A critical reader*. Manchester, UK: Manchester University Press.
- Munroe, Lynn, 2015: *Lynn Munroe Books. Lassiter checklist*, <http://lynn-munroe-books.com/list63/Lassiter-Slade.htm>.
- Nevin, David, 1985: *Wild West. Diligenslinjerna*. Viken: Bokorama.
- Nilsson, Anders N. 2014: Big Jim, Bill & Ben, Cactus Jim och Coyote. Om flytande gränser mellan namn på hjältar, bokserier och böcker. *DAST Magazine* 4:e november 2014.
- Nilsson, Anders N. 2015: Ben Hogan rider igen, del 1. En bibliografisk översikt. [DAST Magazine](http://dastmagazine.se/2015/04/24/ben-hogan-rider-igen-del-1/) 24:e april 2015.
- Nilsson, Anders N. & Patrik Myrman, 2013: Populärpocketböcker inom västerngenren i Sverige – en kartläggning. [DAST Magazine](http://dastmagazine.se/2013/10/13/popularpocketboker-i-vesterngenren-i-sverige/) 13:e oktober.
- Pringle, David, 1996: *Imaginary people. A who's who of fictional characters*. Ed. 2. Aldershot UK: Scolar Press.
- Tompkins, Jane, 1992: *West of everything. The inner life of westerns*. New York: Oxford University Press.
- Wildwester, 2015: <http://wildwester.pirango.de/defaulta.htm> >Themen >LASSITER. Die Taschenbuchausgaben.
- willy b., 1994: *Vakre damer og blodig död. Den norske pocketbokas historie 1949–1994*. Oslo: Bladkompaniet.

Appendix: Zane Grey på svenska

Black Mesa (1955)

1968: *Revolvernens makt*, övers. S. Rune Mantling. Stockholm: Bokförlaget Trots; *Topp Wild West* nr 80, 157 s.

Man of the Forest (1920)

1923: *Skogarnas son. Romantik i vildmarken*, övers. Signe von Vegesack. Stockholm: Vårt hems förlag, 248 s. [Även 1924]

1975: *Arvet*, övers. Kjell E. Genberg. Bromma: Malmberg & Hedström, 222 s.

Riders of the Purple Sage (1912)

1924: *Purpurviddernas ryttare*, övers. E. Joseph Evensen. Stockholm: Albert Bonniers Förlag, 352 s.

Riders of Vengeance (1952)

1969: *Hämndens ryttare*, övers. S. Rune Mantling. *Topp Wild West* nr 88, 150 s.

The Heritage of the Desert (1910)

1923: *Ökenfolket*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag, 285 s. [Förf. namn skrivet som Zane Gray.]

The Last of the Plainsmen (1908)

1932: *Den siste präriejägaren*, övers. Svante B.T. Danielsson. Lund: Gleerup, 233 s.

The Last Trail (1906)

1927: *Det sista spåret*, övers. Oscar Nachman. Stockholm: Nutiden, 263 s.

1952: *Den sista striden*, övers. Josef Almqvist. Stockholm: B. Wahlström, 254 s.

The Lost Wagon Train (1936)

1964: *Vagntåget som försvann*, övers. J.E. Berg. Stockholm: Interdeal AB, 218 s. [Kaktusböcker nr 1.]

The Rainbow Trail (1915)

1925: *Regnbågsstigen*, övers. E. Joseph Evensen. Stockholm: Bonnier, 323 s.

The Reef Girl (1977)

1979: *Flickan från revet*, övers. Roland Adlerberth. Malmö: Bergh, 263 s.

The Spirit of the Border (1906)

1925: *Dödsvinden*. Berättelse från vilda västern, övers. Ella Svanberg. Stockholm: Holmquist, 220 s. [Även 1929 Kulturförlaget, 252 s. & 1947 Lindqvist, 188 s.]

1953–1954: *Skogslöparen vid Ohio*. Följetong i *Lektyr* 1953:49-52 & 1954:1-9.